

КОМУНІКАТИВНІ ТА ТВОРЧІ МОЖЛИВОСТІ СЕМІНАРУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ

У статті розглянуто проблему функціонування семінару мови, його мету та особливості проведення у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: семінар, пізнавальна діяльність студентів, активні творчі процеси, самостійна робота, комунікативні вміння.

Метою освітньої діяльності є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, виховання громадян, здатних до свідомого вибору, а значить і на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу молоді.

У зв'язку із цим перед педагогічною наукою стоїть завдання створення ефективних дидактичних систем, котрі базуються на застосуванні таких типів технологій, форм і методів навчання, які б забезпечували інтенсивне оволодіння системою знань, формування умінь і навичок і на цій діяльності суттєво підвищували б рівень самостійної творчої діяльності студентів, створювали умови для більш повного й ефективного споживання інтелекту кожного, що сприяли б усебічному розвитку особистості.

Перед викладачем-мовником постає складне завдання – вивільнити, розкути думку студента, виховати з нього творчу людину, естета, окрилити талант.

Найпридатнішою формою занять з мови, яка й допомагає розкритості думки, є, на нашу думку, семінар. Ця форма пройшла довгий і складний шлях розвитку. У Давніх Афінах і Римі семінари застосовувалися переважно як засіб навчання прийомам ведення полеміки, володіння “мистецтвом діалектики”. Такі заняття становили певну формулу: виступи учнів плюс коментарі та висновки педагога. Причому комунікативна діяльність учасників семінару мала характер турнірних змагань. Оволодіваючи прийомами словесної комунікації, учні водночас обмінювались думками, а отже, поширювали знання. Звідси і назва “seminarium”, що буквально означає “розсадник”. Семінари фактично виконували подвійну функцію – організація навчання в групах із кількох учнів і оволодіння прийомами застосування засвоєного під час комунікації [1, с. 170].

Мета статті – довести й обґрунтувати думку про те, що за умови правильного проведення семінарська форма занять відкриває різноманітні шляхи залучення студентської молоді до пошуків, організації діяльності кожного з урахуванням індивідуальних якостей, створення атмосфери творчого спілкування в колективі, зростання особистості, здатної пізнавати та творити.

Протягом останніх років значно зріс інтерес до навчальних семінарів у зв'язку із проблемою розвитку в студентів творчої активності, комунікабельності, здатності самостійно здобувати нові знання.

Проблему семінару у ВНЗ розглядали Н. Костиця, Г. Кузнєцова, В. Олексенко, В. Омеляненко, І. Райнгард. Семінар у ВНЗ – це спосіб керування пізнавальною діяльністю студентів для вирішення певних завдань, а також спосіб здійснення взаємодії студентів і викладачів, у межах якої реалізується зміст вивчаємої теми.

Уже на початковому навчанні у виші у студента виникає потреба у самостійності, підвищенні відповідальності, творчій ініціативі. Саме семінар і дає можливості виявити ці якості, бо саме тут потрібна значно більша самостійність у підготовці до нього, а на самому семінарі виявляється результат тривалої, важкої та творчої роботи.

Семінар визначає особливий характер діяльності студентів. Передусім йому передують ґрунтовна підготовча робота, часто дослідницького характеру. Під час підготовки до нього використовуються як фронтальні, так і індивідуальні (підготовка коментаря, обдумування власного погляду щодо проблеми, доповіді тощо) і групові завдання (підготовка доповіді, пошуки літератури, інтерв'ю зі спеціалістом). Викладач, вибудовуючи структуру семінару, обов'язково враховує інтереси студентів, їх здібності, творчі нахили.

Із цим пов'язані специфічні завдання навчальних семінарів. Участь у них вимагає від студента виявлення своєї власної позиції, особистої думки, здібностей. Головна мета таких навчальних семінарів – формування вміння самостійно працювати, шукати шляхи вирішення проблеми, всебічно розкриваючи свої особисті якості, поглиблювати, збагачувати та деталізувати знання, виробляти навички професійної діяльності, розвивати наукове мислення та мовлення, перевіряти знання студентів, мати засіб оперативного зв'язку. Семінарське заняття повинно формуватись у такій послідовності: мета, план, методичні настанови, алгоритм рішення, завдання для самостійної роботи, контрольні запитання, оцінювання рівня сформованості умінь, обговорення перебігу заняття і питання до викладача.

Звичайно й інші форми проведення занять повинні прагнути до цього, але все ж семінарська форма більшою мірою ніж, наприклад, лекція створює сприятливі умови для реалізації можливостей кожного студента, для самостійного пізнання та творчості.

Однією з умов звернення сучасної школи до семінарів є послаблення інтересу до мовних знань, зниження мовної активності. Г. П'ятакова вважає, що необхідно “ловити студента на знаннях, а не на незнаннях”, тобто слід готувати, організовувати учнів. Семінар дає можливість реалізувати це оптимістичне завдання, стимулює активність молоді, підвищує їх інтерес до вивчення мови [8, с. 24].

Найголовнішими ознаками семінару з мови, за нашими практичними спостереженнями, є:

- сучасність, тобто постійне прагнення до новизни й удосконалення змісту, впровадження інноваційних технологій;
- оптимальність – спроба максимально досягти навчально-виховних цілей при економному використанні часу;

- інтегральність – синтез знань із мови, літератури, філософії, педагогіки тощо;
- науковість – опора на досягнення сучасної лінгвістики, лінгводидактики, лінгвопсихології;
- використання різноманітних засобів навчання, в тому числі й технічних;
- якісне і кількісне оцінювання результатів заняття.

Таким чином, ми бачимо, що семінар потребує великої попередньої підготовки і викладача, і студентів, напруженої праці на самому занятті. А чи дають ці зусилля особливий ефект, чи вартий результат затраченої праці? При правильному проведенні семінарська форма занять відкриває різноманітні шляхи для залучення студентів у духовні пошуки, для організації діяльності кожного з урахуванням індивідуальних властивостей, для створення атмосфери творчого спілкування в колективі, для зростання особистості, здібної до пізнання та творчості.

Ця форма вимагає від викладача значної педагогічної майстерності, бо це – особлива форма заняття, на якому студенти самостійно вирішують проблеми та самостійно оцінюють свою роботу. Одні висловлюють свою думку, інші – сперечаються з ними, а треті вирішують, хто правильно, переконливіше відстоював свою позицію. І всі разом роблять спробу знайти істину.

Семінари викликають жвавий інтерес у студентів, а інтерес, як відомо, – це стимул пізнання, мотивації процесу навчання і, що доведено на практиці, головна гарантія успіху.

Висновки. Семінарські заняття дають змогу глибоко узагальнювати вивчений матеріал, виховують у студентів активне творче ставлення до навчальної праці, удосконалюють навички самостійної роботи, стимулюють самоосвіту, формують комунікативні вміння, виробляють навички спілкування з аудиторією за допомогою невербальних засобів. Семінари з їх специфікою – поглибленим дослідженням і обговоренням проблем – можуть практично вчити демократії і викладача, і студентів.

Список використаної літератури

1. Активные формы преподавания литературы: лекции и семинары на уроках в старших классах / составитель Р. Альбетков. – М. : Просвещение, 1991. – С. 115–134, 170–173.
2. Алексюк А. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : [підручник] / А. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
3. Біляев О. Концепція інтенсивного навчання мови / О. Біляев // Українська мова та література в школі. – 1991. – № 6. – С. 26–30.
4. Василюк А. Сучасні освітні системи : [навч. посіб.] / А. Василюк, Р. Пахоцінський, Н. Яковець. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 139 с.
5. Вергасов В. Активізація пізнавальної діяльності студентів вищої школи / В. Вергасов. – К. : Вища школа, 1995. – 210 с.
6. Мікропольська Н. Естетичні фрагменти уроку / Н. Мікропольська // Дивослово, 1996. – № 7. – С. 23–26.
7. Момот Л. Форми навчання у школі / Л. Момот. – К., 1992. – С. 40–53.

8. П'ятакова Г. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі : [навч.-метод. посіб. для студ. та магістрантів вищої школи] / Г. П'ятакова, Н. Заячківська. – Л. : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 55 с.

9. Яворська С. Методичні пошуки і знахідки на початку ХХ ст. / С. Яворська // Вища школа. – 2004. – № 2–3. – С. 64–72.

Минкова О.Ф. Коммуникативные и творческие возможности семинара по русскому языку

В статье рассматривается проблема функционирования учебного семинара по языку в высшем учебном заведении, его цель и особенности проведения.

Ключевые слова: учебный семинар, познавательная деятельность студентов, активные творческие процессы, самостоятельная работа, коммуникативные умения.

Minkova O. Communicative and creative possibilities of the seminar on Russian language

The article deals with the problem of language seminar functioning in the higher educational institution, its aim and peculiarities of its procedure.

Key words: seminar, students' cognitive activity, creative processes, independent work, skills.